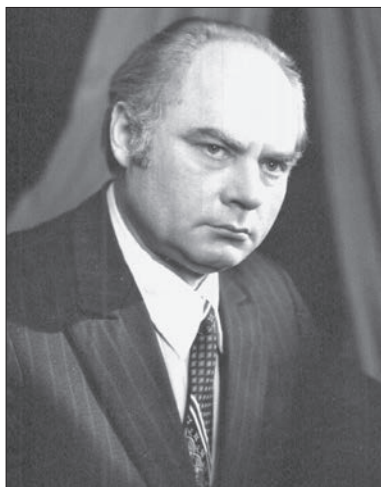

КІТ

Григорій Семенович —
член-кореспондент НАН
України, радник при дирекції
Інституту прикладних проблем
механіки і математики
ім. Я.С. Підстригача
НАН України

КУШНІР

Роман Михайлович —
академік НАН України,
директор Інституту прикладних
проблем механіки і математики
ім. Я.С. Підстригача
НАН України

Ярослав Степанович Підстригач
(25.05.1928–28.05.1990)

ВИДАТНИЙ УЧЕНИЙ, ОРГАНІЗАТОР НАУКИ, ГРОМАДЯНИН

**До 90-річчя від дня народження
академіка Я.С. Підстригача**

Матеріал присвячено 90-річчю від дня народження видатного вченого в галузі математичних проблем механіки та прикладної математики, автора фундаментальних робіт з математичного моделювання деформування тіл з урахуванням їх реальної структури та взаємозв'язку деформації і процесів немеханічної природи, лауреата Державної премії УРСР в галузі науки і техніки (1975), заслуженого діяча науки УРСР (1979), лауреата премії ім. М.М. Крилова АН УРСР (1978), доктора фізико-математичних наук, професора, академіка АН УРСР Ярослава Степановича Підстригача.

Академік Я.С. Підстригач — видатний український учений-механік, чільний представник сучасної львівської наукової школи механіків і матеріалознавців, формування якої відбувалося у повоєнний період [1, 2]. Коло наукових інтересів ученого охоплювало широкий спектр споріднених природничих наук. З його іменем, зокрема, пов'язані глибокі дослідження з використанням сучасного математичного апарату в галузі термомеханіки неоднорідних структур, термодинаміки нерівноважних процесів, механотермодифузії, гідроакустики, поверхневих явищ, механіки тіл з покриттями, взаємодії деформівних середовищ з електромагнітними полями та в інших напрямках сучасної механіки [3–17]. Сьогодні ці дослідження успішно продовжує розвивати науковий колектив створеного ним 40 років тому Інституту прикладних проблем механіки і математики (ІППММ) ім. Я.С. Підстригача НАН України, директором якого Ярослав Степанович був до останніх днів свого життя.

Ярослав Степанович Підстригач народився 25 травня 1928 р. у с. Самострілі Корецького району Рівненської області у селянській родині. Його батько, Степан Захарович, у передвоєнний період був керівником місцевої «Просвітянської хати» Волинського українського об'єднання (ВУО), утвореної після заборони польською владою у 1930 р. «Просвіти». У 1940 р.,

через 5 місяців після вступу Червоної армії на Західну Україну, його було заарештовано органами НКВС і 3 червня 1941 р. разом з іншими дев'ятьма членами ВУО засуджено до 8 років виправно-трудових таборів. Покарання відбував у таборі «Богословлаг» на Північному Уралі (Свердловська обл.), на будівництві Богословського алюмінієвого заводу та с. Тур'їнські рудники, де й помер 12 січня 1942 р., очевидно, від виснаження і хвороб [18].

12-річного Ярослава разом із мамою та 3-річним братом Тарасом вислали до Червоноармійського району Кокчетавської області Казахстану, де сім'я перебувала до 1945 р., після чого їм було дозволено повернутися в Україну, до рідного села. Вже маючи завершену середню освіту, Ярослав ще раз іде до випускного класу Межирицької середньої школи, після закінчення якої зі срібною медаллю в 1946 р. вступає на фізико-математичний факультет Львівського державного університету (ЛДУ) імені Івана Франка. Спочатку він мав бажання вступати на журналістику, але під час подання документів йому порадили не робити цього, бо, враховуючи трагічну долю його родини, жодних шансів туди потрапити у нього не було.

Студентське життя Ярослава Підстригача було нелегким, напівголодним, проте це аж ніяк не впливало на його жадобу до знань. Маючи непересічні здібності в математичних науках, він почав відвідувати Львівський міський семінар з механіки під керівництвом академіка АН УРСР Г.М. Савіна. Гурія Миколайовича Савіна в 1945 р. перевели з Дніпропетровська для керівництва Львівським філіалом АН УРСР, а в 1948 призначили ректором ЛДУ імені Івана Франка. В автобіографії Я.С. Підстригача зазначає: «... велику роль у розширенні мого наукового світогляду відіграли лекції проф. Лопатинського Я.Б., проф. Шереметьєва М.П., проф. Кованька О.С., проф. Глаубермана А.Ю., доцента Соколова І.Г., проф. Зарицького М.О. та доц. Клімовської Л.К., які приклали багато зусиль для виховання кадрів молодих науковців. Перші кроки в серйозній науковій роботі були зроблені мною під керівництвом академіка АН УРСР Г.М. Савіна, чл.-кор. АН УРСР

Я.С. Підстригач (у центрі) з керівниками відділів (зліва направо): Я.Й. Бурак, Ю.М. Коляно, Г.В. Пляцко і Б.Л. Пелех. 1979 р.

О.С. Парасюка та проф. М.Я. Леонова, співпраця з якими поряд з розширенням наукового світогляду обумовила мій науковий напрямок...».

Починаючи з 4-го курсу Ярослав Підстригач працював обчислювачем у Львівській астрономічній обсерваторії, де й виконав свою першу наукову роботу з небесної механіки, опубліковану в «Доповідах та повідомленнях ЛДУ імені Івана Франка».

У 1951 р., після закінчення з відзнакою університету за спеціальністю «механіка» Я.С. Підстригач вступив до аспірантури при Інституті машинознавства та автоматики АН УРСР (з 1964 р. — Фізико-механічний інститут (ФМІ) АН УРСР), де під керівництвом академіка Г.М. Савіна досліджував концентрацію напружень біля отворів. Після захисту в 1954 р. кандидатської дисертації Я.С. Підстригач пов'язав свою подальшу діяльність переважно з розвитком теорії і методів термомеханіки тонкостінних елементів, термодинамічних основ побудови узагальнених математичних моделей деформування середовищ у розширеному фазовому просторі, основ нелокальної механіки. Зокрема, виконуючи дослідження з термопружності, він побудував зображення загального розв'язку взаємозв'язаної динамічної задачі, її фундаментальні розв'язки для опису та оцінки впливу термопружного розсіюван-

ня на механічну поведінку деформівних тіл за швидкозмінних навантажень.

З використанням операторного методу Я.С. Підстригач розробив нову ефективну методику зведення тривимірної задачі теплопровідності до двовимірної і здійснив послідовне формулювання основних положень та співвідношень теорії теплопровідності і термопружності тонких оболонок. Подальший розвиток операторного методу для зведення просторових задач до двовимірних, який не вимагає попередніх гіпотез кінематичного характеру, дозволив йому отримати рівняння теплопровідності однорідних, шаруватих та із покриттями пластин і оболонок, а також опромінюваних і рулонованих оболонок. Основні ідеї та конструктивні підходи цього методу було використано при математичному моделюванні теплообміну в системі тіл при неідеальному тепловому контакті та через тонкі проміжкові і приповерхневі шари, що стало основою для проведення ґрунтовних досліджень з механіки поверхневих явищ і покриттів.

У 50–60-х роках минулого століття розвиток промисловості потребував розрахунків елементів конструкцій, які експлуатуються в умовах одночасної дії агресивних середовищ, підвищених температур і силових навантажень. Для розв'язання цієї проблеми Я.С. Підстригач з використанням останніх досягнень механіки суцільного середовища, фізики твердого тіла, термодинаміки нерівноважних процесів побудував математичну модель для дослідження у взаємозв'язку процесів деформації, теплопровідності та дифузії у термодинамічних системах, стан яких визначається тензорами напружень і деформації, температурою та ентропією, хімічним потенціалом і концентрацією дифундуючої речовини, а пізніше удосконалив цю модель, ввівши замість скалярних параметрів стану (хімічного потенціалу та концентрації) відповідні тензорні величини.

Значним кроком у розвитку математичного моделювання і дослідження взаємозв'язаних процесів стало введення ним крім термодинамічних функцій стану кінетичних потенціалів як характеристичних функцій термодинаміч-

них сил, які, як і відповідні їм термодинамічні потоки, могли мати тензорний характер. Такий підхід дав змогу отримати нелокальні реологічні співвідношення і у прикладному аспекті — досліджувати релаксаційні явища, дифузійну стабільність хімічного складу твердих розчинів та сумішей, прогнозувати довговічність і робочий ресурс конструкцій в екстремальних умовах експлуатації з урахуванням локальних неоднорідностей типу включень, дислокацій, приповерхневих явищ та інших факторів, які інтенсифікують процеси та їх взаємозв'язок. Ці результати увійшли до докторської дисертації Я.С. Підстригача «Деякі питання дифузійної теорії процесу деформації твердих тіл», яку він успішно захистив у 1967 р. у Київському державному університеті ім. Т.Г. Шевченка. Через новаторські підходи, використані в його дисертаційній роботі, її затвердження тривало майже півтора року.

Розроблений термодинамічний підхід до побудови моделей механіки набув найбільшого розвитку в дослідженнях взаємодії матеріальних середовищ з електромагнітними полями, при побудові теорії деформації електропровідних тіл, поширеної на електропровідні суміші й тверді розчини, та в дослідженнях механо-термоелектродифузійних явищ у приконтактних шарах.

Багато уваги Я.С. Підстригач приділяв питанням побудови розрахункових моделей термопружності тіл кусково-однорідної та неоднорідної структури з використанням апарату узагальнених функцій, розробленню методів розв'язування вихідних рівнянь термопружності, єдиних для всієї кусково-однорідної області, питанням урахування в термомеханіці скінченної швидкості поширення тепла, дослідженням термомеханічних процесів у тілах із залежними від температури характеристиками.

Разом з учнями Я.С. Підстригач розробляв теоретичні і прикладні проблеми оптимізації, створював наукові засади визначення режимів зміцнювальної локальної термообробки елементів конструкцій і теорії оптимального за швидкістю керування температурними ре-

жимами при нагріві з урахуванням обмежень на керування, параметри нагріву і термонапруження.

Під керівництвом Я.С. Підстригача запропоновано новий спосіб зведення задач пружної граничної рівноваги непологих і пологих оболонок з розрізами (тріщинами) до систем інтегральних рівнянь і запропоновано метод їх розв'язування, досліджено напружено-деформований і граничний стани циліндричних і сферичних оболонок з системами тріщин. За його участю розроблено ефективний неруйнівний теоретико-експериментальний метод визначення залишкових напружень, який ґрунтується на розв'язуванні відповідних обернених задач. На цій основі створено методичку прискорених досліджень довговічності різнотипових склоконструкцій складної форми.

Наукова спадщина Я.С. Підстригача у галузі математичного моделювання фізико-механічних процесів та математичних проблем механіки (понад 300 наукових праць, зокрема 14 монографій) — це невичерпне джерело сміливих ідей, основоположних досліджень [3–17].

Нові узагальнені математичні моделі взаємозв'язаних процесів різної природи показали, що для успішного проведення на їх основі якісних і кількісних досліджень механічної поведінки неоднорідних тіл необхідно застосовувати сучасні математичні методи і засоби математичного моделювання. Цій актуальній проблемі він надавав особливого значення протягом усієї своєї наукової діяльності. Для її вирішення необхідно було сформулювати потужний, вихований на цих ідеях науковий колектив. На додаток до цього, у Я.С. Підстригача було велике бажання відновити у Львові сучасні математичні дослідження, якими Львівський університет був відомий у світі в довоєнний період, і проводити їх також в академічному середовищі. Тому з метою формування такого колективу відразу ж після створення в 1962 р. відділу термоміцності він постійно і наполегливо працював над підготовкою спеціалістів високої кваліфікації — математиків, механіків, фізиків. Успішна робота в цьому напрямі дала

Я.С. Підстригач розповідає про досягнення співробітників Інституту учасникам Всесоюзного семінару. Львів, 1981 р.

йому можливість створити спочатку сектор механіки і математики у ФМІ АН УРСР, а на початку 1973 р. на його базі — філіал математичної фізики Інституту математики АН УРСР. Його активна науково-організаційна діяльність була зауважена академічною науковою громадськістю і Я.С. Підстригача було обрано спочатку членом-кореспондентом (1969 р.), а потім і академіком АН УРСР (1972 р.).

Після того як створений ним колектив досяг належного наукового рівня і здобув визнання провідних наукових центрів, у 1978 р. Ярослав Степанович домігся реорганізації філіалу в Інститут прикладних проблем механіки і математики (ІППММ) АН УРСР. Зробити це було досить непросто, оскільки у Львові дослідження в галузі механіки вже успішно розвивалися у ФМІ АН УРСР, але Президія Академії і особисто академік Б.Є. Патон підтримали ідею створення окремого інституту. Сприяли цьому і організація в 1975 р. Обчислювального центру при Філіалі для проведення прикладних досліджень та впровадження їх результатів насамперед на приладобудівних підприємствах Львова та західного регіону України, заснування того самого року міжвідомчого збірника наукових праць «Математичні методи і фізико-механічні поля» (з 1988 р. почав перекладатися англійською видавництвом Plenum, а з 1996 р. став щоквартальним науковим журналом, який з 2008 р. перекладається видав-

ництвом Springer як складова частина Journal of Mathematical Sciences), а також відкриття у 1976 р. спеціалізованої вченої ради з присудження наукового ступеня кандидата фізико-математичних і технічних наук за спеціальністю «механіка деформівного твердого тіла» (з 1995 р. — і доктора наук за цією спеціальністю, а також за спеціальністю «математичне моделювання та обчислювальні методи»).

Під керівництвом академіка Я.С. Підстригача ІППММ АН УРСР одразу посів гідне місце серед академічних установ України, розвинув свою матеріально-технічну базу, став координаційним центром розвитку досліджень у галузі математики, математичних проблем механіки і математичного моделювання у західному регіоні України, організатором двох всесоюзних (з 1992 р. мають статус міжнародних) наукових конференцій з математичних проблем механіки неоднорідних структур (з 1983 р. проводяться раз на 4–5 років, 9-та відбулася у 2014 р.) та з сучасних проблем математики (з 1987 р., проводяться раз на 3–4 роки, 10-та відбулася у 2015 р.). Цю відповідальну місію Інститут продовжує виконувати й дотепер.

Важливу роль у формуванні та утвердженні наукової школи Я.С. Підстригача у галузі термомеханіки відіграла плідна співпраця з науковцями Інституту механіки ім. С.П. Тимошенка АН УРСР, зокрема академіком АН УРСР А.Д. Коваленком та представниками його наукової школи — академіками АН УРСР Я.М. Григоренком і В.Т. Грінченком, членом-кореспондентом АН УРСР А.Ф. Улітком, а також членом-кореспондентом АН СРСР Е.І. Григолюком із Московського авіаційного інституту та його науковою школою. Було налагоджено тісні контакти з академіком ПАН Вітольдом Новацьким та представниками його наукової школи, чому значною мірою сприяло проведення радянсько-польських (а по суті українсько-польських) конференцій з неklasичних проблем теорії пружності. Ці конференції були започатковані академіками Г.М. Савіним і В. Новацьким у 1970 р., перша з них відбулася у Варшаві. Згодом вони проходили по чергову у Києві (1971, 1975),

Варшаві (1973), Новіцах (поблизу Кракова, 1978) [1].

Варто також відзначити тривалу наукову та науково-організаційну співпрацю Я.С. Підстригача з академіками АН УРСР В.В. Панасюком та І.Р. Юхновським, професором Д.В. Гриліцьким (довголітнім завідувачем кафедри механіки ЛДУ імені Івана Франка), яка розпочалася ще під час їхнього спільного навчання на фізико-математичному факультеті цього університету. Кожен із цих видатних українських учених створив свої наукові школи, представники яких і надалі активно співпрацюють.

Академік Я.С. Підстригач був визначним стратегом і організатором вітчизняної науки. Впродовж багатьох років він був членом Президії АН УРСР, головою Західного наукового центру (ЗНЦ) АН УРСР, членом Національного комітету з теоретичної і прикладної механіки СРСР і Наукової ради союзної Академії з проблем міцності і пластичності, обіймав багато інших державних і громадських посад. Держава і наукова громадськість високо оцінили науково-організаційну діяльність Я.С. Підстригача. Його було нагороджено багатьма орденами та медалями, в 1975 р. відзначено Державною премією України у галузі науки і техніки за комплексну роботу «Розроблення і впровадження в практику оптимальних режимів зонального відпускання-зняття залишкових напружень у зварних швах конструкцій оболонкового типу» (у складі авторського колективу разом з Я.Й. Бураком, Б.І. Колодієм, Г.В. Пляцком і Е.І. Григолюком), в 1978 р. удостоєно премії ім. М.М. Крилова АН УРСР за цикл робіт «Математичні основи термомеханіки» (разом з його учнем Ю.М. Коляном).

Під керівництвом Ярослава Степановича як голови ЗНЦ АН УРСР було започатковано нові форми взаємозв'язку науки з виробництвом, у рамках яких розроблено ефективні підходи до розв'язування актуальних, важливих для народного господарства проблем [19] і реалізовано їх через міжвідомчі науково-виробничі комплекси (прообрази сучасних технопаркових структур) в інтересах провідних галузей економіки західного регіону України

Президія Установчих (відновних) зборів НТШ у Львові. Виступає Я.С. Підстригач. 21 жовтня 1989 р.

(приладобудівної, машинобудівної, геолого-геофізичної, хімічної, сільськогосподарської). Було налагоджено доволі ефективну співпрацю науковців академічних установ і вишів Львова та інших західних областей України в інтересах великих науково-виробничих підприємств та організацій, зокрема ВО «Кінескоп», ВО «Електрон», львівських автобусного, автотранспортувачів, інструментального, конвеєробудівного, сільгоспмашинобудівного заводів, Дрогобицького долотного заводу та ін. До вирішення науково-технічних проблем підприємств та організацій західного регіону України часто залучалися й інші установи Академії, які діяли на основі відповідних комплексних планів такого співробітництва. На той час діяльність ЗНЦ АН УРСР щодо організації ефективних форм співпраці науки з виробництвом визнавалася однією з найкращих в Україні, в січні 1981 р. у Львові було проведено Всесоюзний семінар з вивчення цього досвіду.

Як видатний стратег академік Я.С. Підстригач розумів, що для вирішення актуальних проблем народного господарства потрібні висококваліфіковані кадри. Багато зусиль та енергії віддав він створенню в регіоні ефективної системи підготовки фахівців, наукових та науково-педагогічних працівників вищої шко-

ли, науково-дослідних установ і підприємств та удосконаленню всіх її ланок. Так, провідні науковці беруть активну участь на всіх етапах роботи цієї системи: у відшукуванні талановитих школярів і подальшій роботі з ними; у виявленні здібних до наукової праці студентів в університетах, читанні їм спецкурсів, науковому керівництві їхніми курсовими і магістерськими роботами, насамперед на спільних з академічними установами кафедрах, науковонавчальних комплексах; у співпраці з вищими з підбору кандидатур для стажування та навчання в аспірантурі і докторантурі академічних установ, сприянні їм у проведенні наукових досліджень, апробації отриманих результатів у провідних вітчизняних і зарубіжних наукових центрах.

Ярослав Степанович мав безпосередній стосунок до організації Малої академії наук у Львівській області, створення у Львові фізикоматематичного ліцею. За його підтримки співробітники Інституту проводили значну роботу зі школярами і студентами. Він також багато в чому сприяв поверненню до Львова багатьох молодих перспективних науковців — вихідців із західних областей України, які навчалися в провідних університетах Києва та Москви, завдяки чому в Інституті оновлювалися тради-

ційні і започатковувалися нові напрями наукових досліджень. Ярослав Степанович ініціював підписання угоди між ЛДУ імені Івана Франка та Московським державним університетом ім. М.В. Ломоносова про продовження навчання після 2-го курсу найкращих студентів механіко-математичного факультету зі Львова у Москві, які після університету, як правило, продовжували там своє навчання в аспірантурі. У 80-х роках минулого століття цей шлях пройшли кілька десятків здібних студентів, більшість з яких повернулися і продовжують нині працювати у Львові. Загалом Ярослава Степановича вирізняло надзвичайно уважне ставлення до наукової молоді, він щиро радів кожному їхньому науковому результату, заохочував до проведення нових досліджень, залучав до науково-організаційної роботи.

Великою школою для науковців були загальноінститутські семінари під керівництвом академіка Я.С. Підстригача, відомі не лише у Львові, а й далеко за його межами. Його вміння швидко вникнути у суть наведених в доповіді результатів досліджень, конструктивні і доброзичливі поради дуже часто допомагали доповідачеві усвідомити місце своїх результатів у ширшому науковому контексті та напрям подальшого розвитку своїх досліджень. Аналогічна ситуація спостерігалася і на різного роду конференціях за суміжними напрямками. Академік НАН України В.Т. Грінченко згадував реакцію президента НАН України академіка Б.Є. Патона на прохання Я.С. Підстригача щодо короткого доповнення під час обговорення питання на засіданні Президії АН УРСР, який зазначив: «Я надам Вам слово не лише як керівнику регіонального наукового центру, а як просто розумній людині».

Плідну наукову та науково-організаційну роботу Я.С. Підстригач успішно поєднував з педагогічною діяльністю. Понад чверть століття викладав він у ЛДУ імені Івана Франка, завідував кафедрою математичного моделювання, створеною в університеті за його ініціативою на базі ІППММ АН УРСР. Серед учнів Ярослава Степановича понад 50 докторів і кандидатів наук, багато хто з провідних сьогодні

науковців з різних міст України із вдячністю згадує його наукові поради та підтримку в проведенні ними своїх наукових досліджень.

Ярослав Степанович Підстригач був великим патріотом України, вболівав за розвиток освіти і науки, намагався зробити все від нього залежне, щоб результати українських учених були широко відомі у світі. Він брав безпосередню участь у відновленні діяльності в Україні Наукового товариства імені Шевченка (НТШ) — першої української наукової академічної інституції, організованої у Львові ще в 1873 р. Розквіт НТШ припав на 1897–1913 рр., коли його очолював історик Михайло Грушевський, керівником філологічної секції був Іван Франко, а науковим секретарем — етнограф і фольклорист Володимир Гнатюк. Після створення у 1918 р. Української академії наук НТШ разом з нею охоплювали всю українську академічну науку. Проте на початку 1940 р. НТШ було ліквідовано, частину його майна передано новоствореним академічним установам, багато членів Товариства змушені були покинути Україну, деякі з них трагічно загинули. У післявоєнні роки Товариство відновило свою діяльність за кордоном, почали функціонувати крайові осередки НТШ у Західній Європі, Австралії, Канаді та США. Лише у 1989 р., завдяки авторитету академіків Я.С. Підстригача, Р.В. Кучера, В.В. Панасюка, І.Р. Юхновського, членів-кореспондентів М.А. Голубця, Г.Г. Максимовича, О.М. Романіва, відомих науковців-гуманітаріїв Я.Р. Дашкевича, Я.Д. Ісаєвича, О.А. Купчинського та ін., вдалося відновити діяльність Товариства в Україні і налагодити плідну співпрацю вчених академічних установ і вишів України зі своїми колегами в єдиному світовому НТШівському просторі.

Ярослав Степанович разом з дружиною Галиною Семенівною, яка працювала викладачем математики у Львівській політехніці, виростили двох синів — Ігоря та Віктора. Ігор закінчив кафедру механіки ЛДУ імені Івана Франка, має великий досвід з розроблення сучасних комп'ютеризованих приладів і систем, тепер успішно працює в астрономічній обсерваторії університету. Віктор, пройшовши шлях

послідовного навчання в ЛДУ і МДУ, аспірантуру і докторантуру в Математичному інституті ім. В.А. Стеклова АН СРСР, став доктором фізико-математичних наук, професором, знаним у світі фахівцем з геометрії і топології, зараз працює в Геттингенському університеті (Німеччина).

Родина Підстригачів дуже любила подорожувати Україною, відпочивати в Карпатах і Шацьку, взимку їх часто можна було зустріти на гірськолижних трасах у Славському. Ярослав Степанович, привчений з ранніх літ до нелегкої селянської праці, з великим задоволенням працював на своїй дачній ділянці, любив косити, займатися садівництвом і вирощувати горобину.

Ярослав Степанович Підстригач був не лише прекрасним науковцем, а й надзвичайно чуйною і доброзичливою людиною. Не раз доводилося спостерігати, як люди після спілкування з ним почувалися окриленими і вдячними за його здатність вникнути в їх проблеми, за отриману допомогу чи пораду. Він притягував до себе людей, особливо це відчувалося у ставленні до нього як представників апарату, так і керівництва Президії АН УРСР, зокрема академіка Б.Є. Патона.

Академік Я.С. Підстригач відійшов у вічність 28 травня 1990 р. у розквіті творчих сил,

маючи ще багато задумів щодо подальших наукових досліджень, однак підступний тромб, який впродовж тижня мігрував його судинами, зробив свою справу. Похований Ярослав Степанович на Личаківському цвинтарі у Львові, і того самого року Інститут було названо його ім'ям. Починаючи з 1991 р. в Інституті наприкінці травня проходять щорічні конференції молодих науковців — Підстригачівські читання, а раз на п'ять років — міжнародні конференції «Сучасні проблеми механіки та математики», присвячені його пам'яті (чергова відбулася 22–25 травня 2018 р.). На цих конференціях відбувається також церемонія вручення премії імені Я.С. Підстригача за кращу наукову роботу серед студентів механіко-математичного факультету ЛНУ імені Івана Франка, заснованої Асоціацією випускників цього університету. Для молодих науковців ІППММ ім. Я.С. Підстригача НАН України встановлено піврічну стипендію його імені, присудження якої ініціює Рада молодих вчених і спеціалістів Інституту.

Академік Ярослав Степанович Підстригач своєю плідною науковою і науково-організаційною діяльністю, активною громадською позицією істотно вплинув на розвиток наукового та інтелектуального потенціалу України, багато зробив для підтримання високого авторитету вітчизняної науки у світі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Панасюк В.В. *Львівська наукова школа з проблем механіки матеріалів і матеріалознавства*. Львів: СПОЛОМ, 2015.
2. Бурак Я.Й., Кіт Г.С., Кушнір Р.М. Я.С. Підстригач — видатний вчений та організатор науки. *Мат. методи і фіз.-мех. поля*. 2008. Т. 51, № 2. С. 9–13. Те саме: Burak Ya.Yo., Kit H.S., Kushnir R.M. Ya.S. Pidstryhach — Outstanding Scientist and Organizer of Science. *Journal of Mathematical Sciences*. 2009. **162**(1): 1–5.
3. Підстригач Я.С., Ярема С.Я. *Температурні напруження в оболонках*. К.: Вид-во АН УРСР, 1961.
4. Подстригач Я.С., Коляно Ю.М. *Неустановившиеся температурные поля и напряжения в тонких пластинках*. К.: Наук. думка, 1972.
5. Подстригач Я.С., Коляно Ю.М. *Обобщенная термомеханика*. К.: Наук. думка, 1976.
6. Подстригач Я.С., Коляно Ю.М., Громовык В.И., Лозбень В.Л. *Термоупругость тел при переменных коэффициентах теплоотдачи*. К.: Наук. думка, 1977.
7. Подстригач Я.С., Бурак Я.И., Гачкевич А.Р., Чернявская Л.В. *Термоупругость электропроводных тел*. К.: Наук. думка, 1977.
8. Подстригач Я.С., Швець Р.Н. *Термоупругость тонких оболочек*. К.: Наук. думка, 1978.
9. Григолюк Э.И., Подстригач Я.С., Бурак Я.И. *Оптимизация нагрева оболочек и пластин*. К.: Наук. думка, 1979.

10. Подстригач Я.С., Бурак Я.И., Шелепец В.И. и др. *Оптимизация и управление в электровакуумном производстве*. К.: Наук. думка, 1980.
11. Подстригач Я.С., Коляно Ю.М., Семерак М.М. *Температурные поля и напряжения в элементах электровакуумных приборов*. К.: Наук. думка, 1981.
12. Подстригач Я.С., Бурак Я.И., Кондрат В.Ф. *Магнитотермоупругость электропроводных тел*. К.: Наук. думка, 1982.
13. Подстригач Я.С., Ломакин В.А., Коляно Ю.М. *Термоупругость тел неоднородной структуры*. М.: Наука, 1984.
14. Подстригач Я.С., Повстенко Ю.З. *Введение в механику поверхностных явлений в деформируемых твердых телах*. К.: Наук. думка, 1985.
15. Подстригач Я.С., Поддубняк А.П. *Рассеяние звуковых пучков на упругих телах сферической и цилиндрической формы*. К.: Наук. думка, 1986.
16. Подстригач Я.С., Осадчук В.А., Марголин А.М. *Остаточные напряжения, длительная прочность и надежность стеклоконструкций*. К.: Наук. думка, 1991.
17. Підстригач Я.С. *Вибрані праці*. Київ: Наук. думка, 1995.
18. Жив'юк А. Самострілівська десятка. *Реабілітовані історією. Рівненська область*. Рівне, 2006. Кн. 1. С. 351–358.
19. Подстригач Я.С., Чумаченко Н.Г., Барьяхтар В.Г. и др. *Проблемы регионального управления научно-техническим прогрессом: Теория, методика, практика*. М.: Наука, 1984.